

Tijdschrift

VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XIX (mei 1969) N° 5

Tijdschrift: MOORS E., Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

Bijdrage: Beschermend lid: minimum 200 fr. te storten aan
Lid: 150 fr.

LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, Brussel 15 of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden: briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

NIEUWE MUNTEN, AANWINST VOOR VERZAMELAARS

De verzamelaar van munten in Zuid-Afrika staat thans voor een groot probleem: waar gaat hij genoeg geld krijgen om al de nieuwe munten aan te kopen die dit jaar door de Zuidafrikaanse Munt uitgegeven worden? Het zal beslist niet gemakkelijk zijn om een keuze te maken aangezien elke nieuwe munt een grote aanwinst voor een Zuidafrikaanse verzameling zal zijn.

In de eerste plaats zijn daar de Zuidafrikaanse munten van 1968. Hiervan zijn vooral de vier nikkel en de twee bronzen munten belangrijk, aangezien de kop van de eerste Staatspresident, de heer C. R. Swart, slechts dit jaar op deze munten zal verschijnen. Yeoman 88[94]. De Munt is reeds begonnen om proefexemplaren aan muntverzamelaars te sturen, dit jaar in omgekeerde alfabetische volgorde.

Volgens voorlopige aankondigingen is besloten om 15.000 proefstukken van zeven munten elk te slaan en 10.000 van negen munten. Laatstgenoemde zullen het gouden tweerand- en eenrandstuk insluiten. Deze twee gouden muntstukken worden elk jaar sinds 1961 uitgegeven en vertonen de kop van Van Riebeeck.

Vreemd

In 1967 toonde het zilveren eenrandstuk de afbeelding van wijlen dr. H. F. Verwoerd, maar dit jaar zal er weer de kop van Van Riebeeck op verschijnen.

De zes munten, van het vijftig-centstuk tot het een-centstuk, tonen allemaal de kop van de heer Swart. Tommy Sasseen heeft het mooi gedaan, maar het doet vreemd aan om een bril op een muntstuk te zien. Er zijn weinig van deze munten in Kaapstad in omloop. Ik heb nog slechts één 5c-stuk en een paar 2c- en 1c-stukken gezien.

De 50c-, 10c- en 2c-stukken van de proefstellen hebben de inscriptie « SUID-AFRIKA » in Afrikaans, de R 1, 20c-, 5c- en 2c-stukken van zilver « SOUTH AFRICA ». De proefstellen zijn mooi gemunt. De munten zijn dit jaar mooier, aangezien de foto-afdrukken speciaal behandeld zijn om een mat effect te verkrijgen.

Speciaal voor muntverzamelaars heeft men besloten om muntstellen beschikbaar te stellen die nog nooit in omloop waren. Deze stellen zijn verzegeld in een plastic envelop met elke munt in zijn eigen vakje.

Swaziland

Ten einde een volledig stel Zuidafrikaanse munten van dit jaar te hebben, moet de verzamelaar natuurlijk ook de Kruger-rand kopen. Dit gouden stuk van een ons (+ 28 gr) is precies hetzelfde als verleden jaar, behalve dat het jaartal verschilt.

Voor de geestdriftige verzamelaar die nog geld over heeft, zijn er nog een paar andere interessante en waardevolle munten die hij kan kopen.

Ter viering van de onafhankelijkheidswording van Swaziland heeft zijn regering geregeld dat de Zuidafrikaanse Munt 2.000 gouden « Lilangeni », de grootte van onze Kruger-rand, zal slaan alsook 10.000 proefstellen van vijf zilveren munten — de Luhlanga (100 sent), de grootte van onze zilveren rand, en vijftig-, twintig-, tien- en vijfcentstukken. Alle hebben de afbeelding van koning Sobhuza II op de voorkant. De keerzijde van de gouden munten tonen het wapenschild van Swaziland en de zilverstukken hebben allen het traditionele Swazischild en de -assegaaien. Al deze stukken kunnen besteld worden bij de Barclay's Bank in Johannesburg. Ten slotte iets om de verzamelaar van herdenkingsmedailles in verzoeking te brengen! De Zuidafrikaanse Munt is met twee belangrijke grote gouden medailles bezig. De eerste, met een beperkte uitgave van 2.000, zal van achttien karaat goud en zo groot als de Krugerrand zijn. Deze zal de afbeelding van generaal Hertzog dragen. De tweede een grote medaille van 22 karaat goud, en een doorsnee van 1 1/2 duim (+ 3 3/4 cm), zal op de voorkant prof. Chris Barnard en op de keerzijde het centrale gedeelte van het Grootte Schuur-Hospitaal tonen.

Zij zullen verkocht worden — ik vrees tegen een hoge prijs — om geld in te zamelen respectievelijk voor het Hertzog-monument en het Chris Barnard-hartnavorsingsfonds.

Ik ben benieuwd of ik mijn vrouw zal kunnen overreden om mij toe te staan om ze te kopen!

NUMISMATIKUS

Ons welwillend afgestaan en ontleend aan « *Nieuws uit Zuid-Afrika* », December 1968. Postbus 660 's Gravenhage.

VIER ONUITGEGEVEN MUNTEN VAN RECKHEIM

Reeds meer dan één jaar spannen we ons in om een catalogus samen te stellen betreffende munten die geslagen werden door de vrije baronie van Reckheim. Het bleek weldra dat deze taak moeilijker op te lossen was dan voorzien. Inderdaad, ofschoon het werk van WOLTERS, daterend uit 1848 (het enige dat tot nog toe deze aanmunting volledig behandelde) slechts melding maakte van een 70 tal verschillende stukken, bleek alras dat men verre beneden de waarheid gebleven was. Reeds van in het begin dezer eeuw werd, door verschillende numismaten waaronder burggraaf de Jonghe, de platonische wens geuit een nieuw werk te zien verschijnen over de aanmunting van voornoemde landstreek.

Voor de oningewijden in de numismatiek over Reckheim (een klein belgisch dorpje gelegen op de linker Maasoever, een tiental km ten noorden van Maastricht) kan dit minderwaardig lijken, maar al diegenen die het wat nader bekijken, zijn unaniem van mening dat het waarlijk een onuitputtelijke bron is. Wij vinden het niet voortvarend te beweren dat het hier een nieuwe provincie der lage landen betreft. Volgens de belangrijkheid van haar slag, zou deze streek veeleer de 4^e plaats toegewezen krijgen, onmiddellijk na Brabant, Vlaanderen en Luik, want met meer dan 350 verschillende munten komt het vóór Henegouwen en Namen. Het loont bovendien de moeite deze streek te bestuderen want veel meer dan bij een andere valt hier opmerkelijk in het oog al de moeite die de kleine landjonkers zich getroost hebben om het oog te misleiden, zowel op het type als op het inschrift. De Heren van Reckheim waren voor het grootste gedeelte bedrijvige ridders, misschien wel industriëlen, waarvan men de numismatiek van geringe afkomst, overal tegen komt. Wij hebben ons ten andere voorgenomen, in een zeer nabije toekomst, het geheel van deze miskende tak uit onze nationale numismatiek te behandelen.

De vier onuitgegeven munten die we hierna gaan beschrijven, bevinden zich in het koninklijk penningkabinet van den Haag. Twee ervan zijn van het bewind van Ernest d'Aspremont Lynden en de overige van zijn zoon Ferdinand.

Ernest d'Aspremont Lynden (1603-1636)

Ernest, die geboren werd in 1583, volgde in 1603 zijn vader Herman op, de eerste Lynden die bezitter werd van Reckheim. In 1620 verhief keizer Ferdinand II de baronie tot keizerlijk graafschap en bevestigde het recht van Ernest, om alle soorten gouden, zilveren en koperen munten te slaan. Vermelden we intussen dat voor de twee eerste soorten, de Duitse keizers aan al de Heren, steden en kerkelijke eenheden die deel uitmaakten van het keizerrijk opdroeg, dat ze de naam des keizers moesten aanbrengen op deze munten. Dit om te getuigen dat het de keizer was, waaraan ze dit voorrecht te danken hadden en om aan te duiden dat hij alleen, krachtens zijn alzijdige majesteit, het recht had munten te slaan over de ganse uitgebreidheid van zijn keizerrijk. Van deze prins kennen we geen gouden munten maar hij liet zeldzame écu's aanmaken alsmede een grote varieteit aan schellingen. Voegen we hier aan toe, uitgaande van het gezegde dat al het water naar de zee vloeit, dat vele van deze schillingen ten onrechte aan Reckheim toegeschreven werden: welke in feite afkomstig waren uit het kasteel Renault, Limbricht en andere. De eerste onuitgegeven munt die we behandelen is een varieteit van de talrijke schellingen die met zekerheid toewijsbaar zijn aan voornoemde streek.

Schelling van het hollands type (variëteit van het door Wolters geklasseerd stuk onder nr 63).

Voorzijde: Schild met leeuw (Reckheim) in een versierde lijst met kroon bovenop.

MONETA . NOVA . ARGENT . C.O. D. R. 16-29.

keerzijde: Bebladerd en versierd kruis met in het midden een kruisje (Lyneden) in een hartvormige cirkel.

CONCOR-DIA RES — PARVA.C — RESCVN

De tweede munt is een koperen oord van een type gelijkaardig aan dat van Wolters (nr 40) maar op de keerzijde wordt het inschrift onderbroken door de kroon, en wordt als volgt gelezen:

BARO . IMPERI . IN . RECKHEIM

Het borstbeeld op de voorzijde, ofschoon nogal gelijkend op dat van het stuk van Wolters, schijnt ons toch ouder toe.

Ferdinand d'Aspremont-Lynden (1636-1665)

Onder zijn bewind werd het Reckheimse grondgebied dikwijls overweldigd door vreemde troepen, maar Ferdinand verdedigde zich dapper en succesvol. Het is eerst vanaf dit bewind dat deze familie aan de naam van al zijn mannelijke nakomelingen de vadersnaam GOBERT toevoegde, aan de kinderen van het vrouwelijk geslacht de naam GOBERTINE, dit als herinnering aan voorzaat uit de gelukzalige familie Gobert d'Aspremont, waarvan men de grafsteen nog kan bezichtigen in de abdij van Villers la ville. Dit bewind levert ons het belangrijkste numismatische gedeelte daar dit inderdaad ongeveer het vierde deel uitmaakt van de Reckheimse numismatiek. De twee oordjes die ons bezighouden zijn smadelijk geïnspireerd van deze die in Zeeland geslagen werden en dezelfde als aangegeven bij Wolters onder nr 64 en 65. Op enkele variëteiten na, zijn zij allen op de voorzijde van volgend inschrift voorzien:

MONETA NOVA COMITIS AS RE

Oord (namaak van de Zeelandse oorden)

voorzijde: geharnast borstbeeld van de Graaf naar rechts.

✠ FERD.D. G COM. ASP. CO .LIN. RE

keerzijde: wapens van Zeeland, in versierde lijst met kroon bovenop, met zijdelings datum 16-57

DEV.S. PROTECTOR. NO

Het tweede stuk identiek aan het voorgaande, echter zonder de datum aan beide zijden van de kroon. In deze bijdrage zullen we zeker niet nalaten terug te komen op de munten van deze streek, want ons kaartenregister bevat zoveel nieuwigheden dat het feit van er enkele te beschrijven, in het geheel geen afbreuk doet aan ons toekomstig boek dat, naar we hopen, tegen jaareinde verschijnen zal ⁽¹⁾.

Vertaling

Louis VAN LAEKEN

Jean DE MEY.

HET ONTGIJFEREN VAN GRIEKSE MUNTEN

Vervolg

PLAAT X

ΠΡΟΚΟΝ	Afk. PROCONNESUS
ΠΡΥ[ΤΑΝΙΣ]	(43) PRYTANIS, PRESIDENT
ΠΡΩΤΟΣ	(21, 11, 22) PREMIER
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ	(21) PTOLEMEUS
ΠΥΘΑΓΟΡΑΧ	(23) PYTHAGORAS
ΠΥΞΟΕΣ of ΠΥΧΟΕΣ	PYXUS
ΡΑΥΚ	Afk. RHAUCUS
ΡΕΓΙΝΟΝ of ΡΕCΙΝΟΝ	RHEGIUM
ΡΟΔΙΟΣ	(21) RHODIEN
Ρ of ΣΕ	Afk. ΣΙΚΥΩΝΙΟΣ
ΣΑΜΙΟΣ	(21) ETH. of SAMOS
ΣΕΓΕΣΤΑΙ	Afk. SEGESTA
ΣΕΛΓΕ	Afk. SELGE
ΣΕΛΕΥΚΟΣ	(21) SELEUCUS
ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΙΟΣ	(21) ETH. of SELINUS
ΣΙΚΕΛΙΩΤΗΣ	(23) SICILIEN
ΣΙΚΥΩΝΙΟΣ]	(21) SIGYONIEN
ΣΙΝΩ[ΠΙΕΥΣ]	(41) SINOPEIN
ΣΚΑΥΙΟΣ	(21) ETH. of SCEPSIS
ΣΜΥΡΝΑΙΟΣ	(21) ETH. of SMYRNA
ΣΥΒΑΡΙΤΗΣ	(23) SYBARITE
ΣΥΝ[ΜΑΧΙΚΟΝ]	(22) ALLIANCE
ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΣ	(21) SYRACUSIN
ΣΩΤΗΡ	(34) SAVIOR
ΣΩΦΥΤΗΣ	(23) SOPHYTES

(1) Zie boekbespreking blz. 77.

TΑΝΑΓΡΑΙΟΣ
ΤΑΟ
ΤΑ[ΡΑΣ]
ΤΑΡΑΝΤΙΝΟΣ

(21) ETH. of TANAGRA
TAOS (koning van Egypte)
TARAS of TARENTUM
(21) TARENTINE

De genitief meervoud van Rhodien en van roos is dezelfde en de voorstelling ervan op de keerzijde van de munt van Rhodos vormt een woordspeling uit de oudheid CYNMΧΙΚΟΝ (of SYMNAXIKON - klassiek) en brengt ook twee gemeenschappelijke stammen in het dagelijks gebruik « CYN » « met geheel » dat men terugvindt in Sympathie en MAXH (veldslag) also wordt het duidelijk dat CYMNAXIKON beduidt gezamenlijk vechten voor een militair verbond en door uitbreiding van dit verbond het feit van het slaan ener munt.

In plaat XI bevinden er zich vele woorden met de stam « PHIL » (beminnen) bv. de eunuch van Pergame Phila, taerus (liefdesgezel) en Philippe (die de paarden bemint). De woordenlijst en de voorafgaandelijke verklaringen spoort er de lezer toe aan alles op de stukken te gaan opzoeken.

PLAAT XI

ΤΑΡΣΕΥΣ	(41) ETH. of TARSUS
ΤΕΡΙΝΑ	Afk. ETH. of TERINA
ΤΗ[ΝΟΣ]	(21) TENOS
ΤΡΥ[ΦΩΝ]	(31) TRYPHON
ΥΕΛΗ	(11) ELEA of VELIA
ΥΕΛΗΤΟΝ	} GEN. MV. of YEΛHΣ(?) of « LE VAILLANT »
Φ	
ΦΑΙΣΤΟΣ	Afk. of ΦΩΚΑΙΑ
ΦΑΡΝΑΚΕΙ	(21) PHAESTUS
ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ	Afk. PHARNACIA
ΦΙΛΕΛΛΗΝ	(21, 21, 22) die zijn broeder bemint
ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ	(35) die de Grieken liefheeft.
ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ	(21) PHILETAERUS
ΦΙΛΙΠΠΟΣ	(21) PHILIPPUS
ΦΙΛΙΣΤΙΣ	(39) PHILISTIS
ΦΩΚΑΙΑ	(12) PHOCAEA
ΦΩΚΑΙΑ	(12) PHOCAEA
ΧΑΛΚΙΔΕΥΣ	(41) CHALCIDIEN
ΧΕΡ[ΣΟΝΗΣΟΣ]	(21) CHERSONESUS
ΧΙΟΣ	(21) ETH. of CHIOS
ΔΑΝΚΛΕ	ZATKAH
ΔΑΝΚΛΕ	ZANCLE
ΦΑ[ΛΕΙΟΝ]	GEN. MV. « OF THE ELEANS »

AANGEHAALD DOOR LETTERS IN DE TEKST

- (A) ΑΜΕΣ ΙΜΕ ΣΟΝΕΑΘ
 (B) ΦΑΝΟΥΣ (?) ΕΙΜΙ ΣΗΜΑ
 (C) OF PHANES I AM BADGE
 (D) ΜΑΚΕΑΟΝΩΝ [ΧΩΡΑΣ] ΠΡΩΤΗΣ
 (E) ΜΑΚΕΑΟΝΩΝ [ΧΩΡΑΣ] ΔΕΧΤΕΡΑΣ

Twee gewone inschriften vergen nadere toelichting, de eerste (en de oudste) is zeer interessant, zij is zo getrouw mogelijk van de afbeeldingen van het geld genomen. Deze ouderwetse inschrift bevindt zich in plaat XI (A) en zijn equivalent (B) in de klassieke vorm, vervolgens de vertaling (C) woord voor woord en eronder (Ik ben het herkenningsteken van Phanère). Deze zin heeft betrekking op de ruiter die zich op een stater van electrum bevindt uit de 7e eeuw. Sinds de romeinse overheersing werd Macedonië in twee administratieve streken verdeeld waarvan ieder zijn eigen munt sloeg. Een woord van het vrouwelijk geslacht met de betekenis van streek, verdeling of gedeelte was er onduidelijk maar werd niet geschreven, van daar de vrouwelijke vorm van het bijvoeglijk naamwoord. Deze inscripties zijn terug te vinden in (D) en (E) en voor het begrijpen werd het woord dat er onder verstaan is, tussen haakjes geplaatst, het betekent « van het 1^e of van het 2^e deel van Macedonië ».

De eerste munten vertoonden geen opschrift, misschien omdat er te weinig lieden waren welke konden lezen, of misschien gewoonweg omdat het niet nodig was. Vergeet niet dat ge ten onrechte slechts zelden het geld leest dat ge dagelijks in handen krijgt. Klaarblijkelijk bewijs dat de opschriften niet noodzakelijk zijn. De opschriften werden in de 6^e eeuw voor ons tijdperk in algemeen gebruik genomen, ze ontwikkelden zich en werden vollediger. Daar het een algemeen gebruik was om voor elke stad of staat een eigen type te gebruiken, was het ook normaal die eerste letters van de naam van de stad als afkorting te gebruiken.

A werd gebruikt voor Argos, maar voegde niets toe aan de bestemming van het geld. A had evenzo zich kunnen bevinden op een munt uit Athene, of op een groot aantal andere steden. Op de vraag is het waarschijnlijk moeilijk te antwoorden, nochtans laten wij opmerken dat in het algemeen, wanneer een stad slechts een letter gebruikt, de andere steden waarvan de naam met dezelfde letter begon, er meerdere gebruikten. Vandaar dat er geen verwarring meer bestond. Argos gebruikte de A, en Athène ATH, Corinthe de Q en Cysique de K, Calcédoine de KA, en Cnide de KN.

Een andere bijzonderheid was het gebruik van een of meerdere letters terzelfdertijd als in een andere stad, maar er evenwel genoeg overlatende om verwarring te vermijden, b.v. Cnidus, gebruikte er 2, 3 of 4, of het woord in zijn geheel.

Het meest voorhanden zijnde besluit volgens ons, is dat de letter of letters van de naam der stad, er aan toegevoegd waren door de artiest teneinde de vrije ruimte te versieren, vandaar de grote verscheidenheid die er bestond voor zekere streken.

Zekere griekse munten zijn anders beschreven dan in normaal grieks waarvan er gesproken is in huidig artikel. De Lycéennes-munten b.v. dragen andere kenmerken geheel verschillend van het grieks. De Chypres-munten vertonen syllabische kenmerken. Na de inval van de Indus door Alexander gebruikten enige regeerders het grieks en een plaatselijk dialect, die de geschreven gedachte in latijn herhaalt.

Zekere munten die slechts door de schijn grieks zijn, zijn zodanig geklasseerd, uit reden van hun imitatie kenmerk, b.v. de munten die het Punniqne opschrift vertonen.

* * *

EIGENAARDIG 50 FRANK-STUK, LEOPOLD III

Het is eerder per toeval dat de heer Bresseleers dit ontdekte door mijn aanwijzingen op het feit dat er bij deze stukken posities waren, zowel A als B, alsook een variëteit door de driehoek in het schild van W-Vlaanderen. Bij nader toezicht op de mogelijkheden van posities en driehoek trof de Hr. Bresseleers dit stuk aan. Het komt niet voor in de gedetailleerde catalogus (België 1832-1963) van onze klubvriend, de Heer Morin. Ook is er geen enkel spoor van te vinden in het werk van Mr. Dupriez of van ons ander klublid, de Heer Herssens.

Het betreft hier het muntstuk van 50 frank, Leopold III, type schilden, geslagen bij K.B. 11-1-1939. Het stuk heeft een gewicht van 20 gram (dus normaal), door-meter 33 mm (normaal).

Het verschilt van al de andere soortgelijke munten door het ONTBREKEN VAN HET RANDSCHRIFT. Dus noch positie A, noch positie B. Het stuk is in muntslag met datum 1940.

Deze variëteit is duidelijk en de rand werd niet afgeslepen of hervormd.

Indien een verzamelaar reeds een dergelijk muntstuk heeft gevonden gelieve dit te laten weten aan de redactie van ons Maandblad.

G. CALLEWAERT

DE GENTSE NUMISMATIEK

Het eerste muntstuk dat men aan Gent mag toeschrijven is een Penning van Karel de Grote. Op de voorzijde lezen wij de naam van de keizer: CAROLUS en op de keerzijde BAB SAS (BABONIS SANCTI).

Karel de Kale sloeg te Gent penningen met de naam van de Stad GANDAVVM waarvan verschillende variëteiten bekend zijn. De penningen van Boudewijn IV met de Baard gesmeed in de Gentse Stad GANT CIVITAS waren vertegenwoordigd in de vondst van Enner (Jutland).

De oorden (*mailles*) van de XIIe en XIIIe eeuw zijn talrijk genoeg voor de stad die ons bezig houdt, inbegrepen de allerlaatste, soms stomme, soms met de inscriptie G.A.N.T.. Er zijn er op naam van Filips van den Elzas (1168-91) en van Boudewijn IX (B.COMES) (1194-1205).

Er bestaan eveneens stukken op naam van GEROLF, maar deze naam moet voorzeker betrekking hebben op een munter zoals het o.a. gebeurde in Brabant. Het type van deze oorden is altijd een helm naar links gedraaid.

De eerste gekende werkplaats van het Gentse Graafschap bevond zich in de St-Baafswijk, gelegen aan de overkant van de Schelde en die afhing van het keizerrijk. In deze wijk bestaat er nog een straatje dat heden als Munsterstraatje gekend is en vroeger het muntstraetkin was genoemd; dit munthuis van Gent wordt dikwijls in de rekeningen vernoemd.

Rond de helft van de XIIIe eeuw verscheen wat men noemde de *zware munten*, t.i.z. de franse *groten*.

Margaretha van Constantinopel stichtte een typische Vlaamse munt, de 2/3 van de *groot* die 2 esterlingen waard was. Het Gentse munthuis wordt in een archief van 1277 als leverancier van een gedeelte van deze muntstukken vermeld. Het betreft hier, naar onze mening, de zeer zeldzame *groten* met het schild met de Leeuw, waarop geen muntplaats vermeld staat.

Lang heeft men geloofd dat Filip IV de Schone, toen hij van 1297 tot 1302 Vlaanderen bezette de Gentse marktplaats gebruikte zoals hij in Brugge deed.

Intussen werd het muntstuk van Mude als vals beschouwd en het *groot* tornooi met een leeuw in de plaats van een Lelle is voorzeker van Duitse afkomst. Op het huidig stadium van de numismatische kennissen, is er niets dat ons toelaat dit te bevestigen: alleen nieuwe dokumenten of numismatische vondst zouden deze thesis kunnen bevestigen.

Onder het Regentschap van Filips van Thiéte (1302-1303) maakte men te Gent *groten*, aan het portaal, de stad wordt aangeduid door het randschrift MONETA GANDS. Laten we eveneens wijzen op

een zeer uitzonderlijke sterling van Robrecht van Bethune (1305-1322) met aan keerzijde MONETA GANDES en op de voorzijde EDL ROBERTUS COMES (edele Robrecht, Graaf) die de Engelse sterlingen van Edward op bijzondere wijze nabootst. Sommige numismaten beweren dat onder het tijdperk dat op de dood van Robrecht volgde, een tijd dat de Stad Gent neutraal was, men *groten* met Leeuw liet slaan zonder de naam van de Graaf; volgens onze mening betreft het waarschijnlijk hier een stuk van Ruwaerd Jacob van Artevelde in conflict met Lodewijk van Nevers, na zijn dood « de Grecy » genoemd, naar de naam van dit slagveld. Het beste bewijs hiervan is dat sedert deze datum, de graaf waarschijnlijk verbood, als vergeldingsmaatregel, vermelding van de namen der steden op de muntstukken.

Het Westminster Parlement verwierp, in 1343, ten gevolge van een beslissing die de goedkeuring kreeg van de Vlaamse Steden, al de gouden stukken die in omloop waren en besliste de fabricatie van drie nieuwe gouden muntstukken in Engeland en Vlaanderen, op naam van Edward.

Het betreft de Gouden *Realen* en hun onderverdeling. Lang dacht men dat deze stukken dezelfde stukken waren als deze die in Engeland werden geslagen, maar thans, dank zij Mijnheer Hoof, kan er een onderscheid gemaakt worden; inderdaad voor de werkplaatsen van Brugge en Yper, zijn de letters Y of B van HYB (Hyberniae) afgezonderd door een punt terwijl de *realen* geslagen in de werkplaats van Gent gekenmerkt zijn door het feit dat de eerste letter E van de naam Edward, de vorm van een G heeft.

In 1339, sluiten Jan III, Hertog van Brabant, en Lodewijk de Grecy een monetaire overeenkomst en wij kennen metalen *dikken* stukken met de Leeuw die tegelijkertijd de namen dragen van de Steden Leuven en Gent. Lodewijk van Maele bracht zijn muntslagplaats binnen de muren van het Gravensteen, waar men heden ten dage nog de plaats kan zien waar ze stond. Filips de Stoute veranderinge de slagplaats van zijn muntstukken en deze slagplaats zou zich opnieuw bevinden in de Muntstraetkin, maar op een andere plaats, zoals het aangeduid wordt in een tekst van 1402... « Dat Jan Snellaert bekent dat hij verkocht heeft? Martijn Voet? Willems zoene een huusekin en de stede? staende int Muntstraetkin over Schelde ».

Hij liet er de muntstukken slaan van het begin van zijn regering alsook de overeenkomstmunten met Johanna van Brabant. Onder Jan zonder Vrees leverde het Gentse muntatelier al de muntspeciën van het rijk.

Onder Filips de Goede werd de muntsmederij overgebracht naar de 's Graevenstraete, die voortaan de Geldmuntestraat zal genoemd worden, zoals deze teksten van dit tijdperk getuigen: « een huis dat men eet ten Daelen beneden s' Gravensteen an de munten jenen

sente Eloys » en ook « Een huis staende nevens de Munte voer sente Eloys huus (1429).

Filips liet er, van 1426 tot 1427, Clienkaerts slaan, in zijn hoedanigheid van Heer van Holland; deze stukken verschillen met dezelfde stukken die te Namen werden geslagen door een punt onder de G van REGNAT aangebracht.

Na het Gentse oproer deed Filips de werkplaats sluiten, maar toegevend aan de smeekbede van de Gentenaren, herstelde hij ze in 1458.

Na de dood van deze Prins, bewaarde men deze werkplaats enkele tijd, maar weldra werd ze naar Brugge overgebracht. Ter gelegenheid van onlusten tijdens de minderjarigheid van Filips de Schone, verkregen de Gentse Burgers, van de Koning van Frankrijk, in een brief van 17 januari 1487, het recht munten te slaan op naam en met het wapen van de jonge prins, de naam van Maximiliaan, vader en voogd, weglatend. Om deze stukken te slaan, kocht men een gebouw gelegen bij de oude wijk, dat zich langs achter tot de Lieve uitstreekte en waar men de smederij oprichtte. Het groenachtige water dat gediend had voor de fabricatie der stukken moest afgeleid worden naar een afzonderlijke put, bij de oever die eindigde aan de brug, « Hoofbrugge » genaamd: er was een deur aan die grenszijde. De kroniekschrijvers vertellen dat deze deur open moest blijven wanneer het Sinte Faraïlde's kapittel in processie voorbijging en wanneer op de brug de doodvonnissen werden voltrokken.

De nieuwe muntstukken hebben een stedelijk karakter en dragen dikwijls de benaming GANDA. Verschillende zelfs zijn van een nieuwe type. Wat betreft de drie uitgaven van dit tijdperk, worden ze erkend door de achtereenvolgende randschriften: — AQUA LIBERTAS CONFIDO GRATA — FIAT PAX IN VIRTUTE TUA — IN DOMINO CONFIDO.

De muntsmederij was ontstaan met een revolutie en ze was met haar geëindigd.

Een eeuw later, zou de muntsmederij herbeginnen, dank zij een nieuwe revolutie. Ten gevolge van de Pacificatie van Gend, hadden de Vlaamse Staten de heerschappij bemachtigd, en hadden te Brugge muntstukken geslagen met PACE ET JUSTITIA.

De stad Gent die aan het hoofd stond van de anti-spaanse beweging, eiste de heropening van haar muntwerkplaats. De Magistraat zond een verzoekschrift aan de Gouverneur, Groothertog Mathias, dat niettegenstaande de oppositie der Bruggelingen gunstig ontvangen werd.

Op 14 maart 1581 werden terug munten geslagen te Gent. Indien de Leeuw en de koninklijke wapens blijven voorkomen op zilveren en koperen stukken, dan zijn ze verdwenen op de gouden stukken met het randschrift MONETA AUREA RESTAURATAE METROPOLIS GANDAE FLANDRIAE.

Toen de Hertog van Alençon tot Graaf van Vlaanderen uitgeroepen werd, vervingen zijn wapens deze van Filips II op de Gentse koperstukken (zie fig. 1) en de goudstukken vertonen een banier met drie leliën.

De broeder van Hendrik III regeerde echter niet lang en hij werd uit zijn ambt ontheven. Van dan af zullen op de Gentse munten de letters S.P.Q.G. voorkomen, en de banier met de Leeuw vervangt de Leliën op de goudstukken. De escalins vertonen de Gentse Maagd; en tenslotte staat op de kleinere zilverstukken het schild met de Leeuw.

Het muntatelier werd voorgoed gesloten in 1584.

Lang dacht men dat Lodewijk XVIII, in ballingschap te Gent er in 1815 een gedeelte van zijn gouden munten liet slaan. Maar nu weten wij dat het niet zo is en dat de vervaardiging ervan volledig te Londen geschiedde.

Ten slotte vermelden wij nog de noodmunten, bestaande uit een legering, die werden geslagen gedurende de grote oorlog; maar deze stukken zijn door iedereen gekend.

J. D. M.

BOEKBESPREKING

Les monnaies du Congo, du Rwanda et du Burundi - 1887-1968, door Jean DE MEY. Brussel 1968.

Deze brochure (28 blz.) in 'n handig formaat uitgegeven is fijn verzorgd en rijk geïllustreerd.

Ze behandelt alle Kongolese munten: van de onafhankelijke Staat Kongo, de Belgische kolonie Kongo, Ruanda en Urundi, de Democratische Republiek Kongo, Katanga, Rwanda en Burundi, Republiek Rwanda en het Koninkrijk Burundi.

Van ieder van die gebieden vindt U, logisch geschikt, iedere muntreeks uitgifte van het waardevolste tot dat met de geringste waarde, met kronologisch de jaren van uitgifte en de oplage. In tegenstelling met vele dergelijke werken is slechts één prijs vermeld. Het is niet alles, want naast de korte beschrijving, vinden verzamelaars en belangstellenden waardevolle aanmerkingen b.v. aantal ontwaarde, ingeleverde stukken, de medailleslag van sommige uitgiften en stukken geslagen in andere Munt, dan die van Brussel. Zelfs waarschuwing tegen (de thans zo gebruikelijke) fantasie-munten, reeksen uit het hart van het zwarte kontinent. Verzamelaars verzuimen zeker niet de nota te lezen blz. 75 betreffende de gekende koperen croisettes.

Eindelijk en normaal vinden wij metaal, doormeter en gewicht vermeld, en begrijpen waarom ook de graveur(s) niet aan bod kwam(en).

Wat we niet begrijpen, is het feit dat de Katangese uitgiften (drie stuks) als 'n normale uitgave vermeld staan, waar het, met Kongolese bril gezien, 'n rebellenuitgifte betreft. Minstens dat laatste had er moeten bij staan.

Een onverklaarbare vergissing vonden wij op blz. 17 (het zeshoekige twee-frankstuk van 1943). Er staat (sic) maar zoals het woord ervoor gedrukt staat BELGISCH is 'n interpretatie in bespottende zin niet denkbeeldig — want — het betreffende geldstuk staat er rond afgebeeld en de tekst BELGISH (en foutief dus) op de munt is dus de oorzaak van (sic). De Munt van Filadelfia, die het stuk sloeg,

heeft in opdracht van de Belgische Staat het stuk geslagen naar opgave en tekst van de opdrachtgevers. U noch ik, zullen ooit te weten komen wie de verantwoordelijke was in 1943. Daarom: wie zag de drukproef na van de besproken uitgifte? BELGISCH voor BELGISH?

P. 03-'69.

Les monnaies de Reckheim 1340-1720. - door J. DE MEY - n° 6 uit de reeks Numismatic pocket. - Brussel-Amsterdam 1968.

'n Flinke pocket ('n dubbelnummer) van 100 blz. + 4 platen met in de tekst 242 munten afgebeeld.

Rekem (er zijn niet minder dan 35 variaties van de gemeente gekend) ligt in de provincie Limburg, niet ver van de Maas, tussen ten N. Mechelen a/d. Maas en ten Z. Maastricht. Het was tot aan de Franse Revolutie een belangrijk Graafschap, die een zeer rijke numismatiek heeft nagelaten. Dat blijkt ten volle wanneer we weten dat deze op de vierde plaats komt, kwestie belangrijkheid, na het Hertogdom Brabant, Graafschap Vlaanderen en het Prinsbisshoopdom Luik.

Sinds 1850 verschenen herhaaldelijk bijdragen over Rekem en Wolters behandelde in zijn boek 78 munttypen. In de pocket voor ons krijgen we gegevens over niet minder dan 434. En de auteur van 't nieuwe boek durft als reacties nog tal van aanvullingen verwachten.

De inleiding bevat verrassende opmerkingen o.a. dat in ernstige verzamelingen tal van niet geïdentificeerde stukken liggen, met de nieuwe pocket terecht te brengen. En, iets dat ondervinding bevestigen zal, dat de Rekemse numismatiek tal van erg misleidende elementen bevat: zo het overnemen of navolgen van munttypen ook uit de onmiddellijke omgeving; het gebruik van wapenschilden. Nog bijgevoegd, dat de kennis van de Rekemse geschiedenis doorgaans erg ontoereikend is, zowel van het Graafschap als zodanig, als van zijn Heren. Het laatste geslacht dat sinds 1590 de macht in handen had (en de muntslag!) tot de Franse revolutie, leeft nog voort: d'Aspremont-Linden.

De voorliggende pocket zal in veel dubbelzinnige gevallen in teksten en wapenschilden en in geval van twijfel zeker helpen.

Het feit dat eindelijk (ja, na 'n eeuw!) iemand 'n gelukkig initiatief nam alle gegevens over de Rekemse numismatiek, her en der verspreid, en wachtend op bundeling, klasseren en kritisch controleren voor uitgifte. Dit is wel 'n prijzenswaardig initiatief.

P.

N.B. Deze boeken zijn te verkrijgen in de boekerijen van al de afdelingen.

HET HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

EDOUARD LESSELIERS, Markt, 15, BEVEREN-WAAS.

Zoekt bij voorkeur « IN RUIL » ter aanvulling van verzameling, onderstaande courante munten in « zeer fraaie » staat.

Wie wil zijn *Mancolijst* bezorgen. Waarschijnlijk kunnen wij el-kander helpen. *Basis* bij afspraak te bepalen.

USA Half Eagles \$ 5 Basis b.v. : Guide Book Yeoman 1969.
1843-1847-1848-1849-1850-1851-1854-1855-1856-1857
1873-1878-1879S-1882S-1883S-1888S-1891-1893S-1894S-1895S-1896S-
1900S-1904S (S = San Francisco mint).

GB Sovereign (1 £) Basis b.v. : Standard Catalogue Seaby 1969.
Victoria St Georges Type II 1874-1879
Melbourne mint 1872M-1874M-1876M
Sydney mint : 1871S-1873S-1874S-1876S-1879S-1880S-1881S-
1882S-1884S

Jubilée coinage 1887S

Old Head coinage 1899P (Perth mint)

Georges V 1925 :

Ottawa mint : 1917C-1918C-1919C

Indian mint : 1918 I

Melbourne mint : 1917M-1918M-1919M-1926M

Perth mint : 1916P-1923P-1924P-1925P-1926P-1927P-1928P-
1929P

Sydney mint : 1914S-1917S-1918S-1919S

Elisabeth II 1962.

FRANKRIJK

20 Fr Fr Napoleon I 1810W 1812W

20 Fr Fr Napoleon III 1861 BB

20 Fr Fr République Genius 1871-1886-1894

COQ 1899-1900-1903

10 Fr Fr 2e République 1850A

Napoléon III N.C 1854A-1855 BB

Napoléon III. Cour. 1861A-1861BB-1869BB

10 Fr Fr 3e République Ceres 1895-1896

Coq 1899-1914

5 Fr Fr Napoléon III N. C. 1854A-1855A

Goud Cour. 1863A

1865A 1865BB

1867———BB

1868A

1869———BB